

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Клиникалық пәндер» кафедрасы	044-67
«Ішкі аурулар пропедевтикасы» пәні бойынша ашық сабақ	7 беттің 1беті

Ашық сабақ

1. **Мамандығы:** 09120100 «Емдеу іс»
2. **Біліктілігі:** 4S09120101 «Фельдшер»
3. **Тобы:** С-ЕЮ- 09-04-21
4. **Курс** – 3
5. **Оқу семестрі** - 5
6. **Кафедра:** «Клиникалық пәндер»
7. **Өткізу күні:** 03.11.2023ж
8. **Өткізу уақыты:** 14:00 – 15:00
9. **Сабақты өткізген:** оқытушы Макамшиков Э.Т.
10. **Іс – шара:** ашық сабақ
11. **Пән:** «Жалпы хирургия, анестезиология және реанимация»
12. **Сабақтың тақырыбы:** Қан құю. Қан құюдың асқынулары. Қан алмастырғыштар.
13. **Сабақтың мақсаты:** студенттерге науқастарды қабылдауды және медбике қызметі мен рөлін, қан құю ұғымын этиологиясын ,клиникасын , түрлерін, емдеу әдістері мен асқынулары жайында түсіндіру.
14. **Сабаққа қатысқандар:**
 - Кафедра меңгерушісі: Махмут А.Ә.
 - Директордың оқу әдістемелік бөлімінің төрайымы: Мамбеталиева Г.О
 - Кафедра оқытушысы: Сламхан.А.Ғ
 - Кафедра оқытушысы: Имаш Н.Б.
 - Кафедра оқытушысы:Тіленіш Ж.У.
 - Кафедра оқытушысы:Култаева А.Ә.
 - Кафедра оқытушысы:Елібай Ж. О.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Клиникалық пәндер» кафедрасы		
«Ішкі аурулар пропедевтикасы» пәні бойынша ашық сабақ		044-67 7 беттің 2беті

1. Оқушы білуі және істей білуі керек:

- Қан құю туралы түсінік;
- Қан топтарын анықтау, қалыпты анализді білу.

2. Өз бетінше дайындалуға арналған сұрақтар :

- 1) Қан дегеніміз не?
- 2) Қан тобы дегеніміз не?
- 3) Қанның зерттеу әдістері?
- 4) Қан кету кезіндегі алғашқы медициналық көмек?

2. Білім берудің, оқытудың әдістері: Кіші топпен жұмыс.

3. Сабақтың тақырыбы: Қан құю. Қан құюдың асқынулары. Қан алмастырғыштар.

4. Сабақтың мақсаты: студентерге науқастарды қабылдауды және медбике қызметі мен рөлін, қан құю ұғымын этиологиясын , клиникасын , түрлерін, емдеу әдістері мен асқынулары жайында түсіндіру.

5. Сабақтың жоспары:

I-бөлім

1. Ашық сабақ тақырыбы мен мақсаты.
2. «Қан құю» тақырыбына презентация.
3. Ойлан, тап ойыны.

II-бөлім

4. Көрініс: «Қан алу орталығы»
 5. Көрініс: «Қан тобын анықтау»
 6. Көрініс: «Қан құю процесі»
- Сабақ барысының өтілуіне байланысты баға қойылады.

7. Нәтижесі мен маңыздылығы: сабақ жоспар бойынша және силлабуста көрсетілген өткізу түріне (шағын топпен жұмыс) сәйкес өтті. Шағын топтарда жауапты сұрақтар мен ойын есептерге жауап берді. Қан құю толықтай түсінді.

Гемотрансфузия (Қан құю) – белгілі бір көрсеткіштері бар, асқынулар тудыруы мүмкін қан құю процедурасы, сондықтан алдын ала дайындықты қажет етеді.

Адамға қан құюдың алғашқы әрекеттері Мәсіхтің туылуынан көп бұрын жасалды. Ол кезде адамдар жануарлардың: қозылардың, иттердің, шошқалардың қанын енгізуге тырысты, бұл, әрине, сәтті болмады. Содан кейін эксперименталды түрде адамға тек адамның қаны қолайлы екені анықталды. Адамдар қанның үйлесімділігі туралы 1901

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Клиникалық пәндер» кафедрасы		044-67
«Ішкі аурулар пропедевтикасы» пәні бойынша ашық сабақ		7 беттің 3беті

жылы ғалым Карл Ландштейнер АВО (қан топтары) антигендік қан жүйесін ашқанда ғана білді. Бұл денсаулыққа азды-көпті қауіпті салдарларсыз адамнан адамға қан құюға мүмкіндік беретін медицинадағы нағыз жетістік болды. Тіпті 40 жылдан кейін резус жүйесі ашылды, бұл процедураны одан да қолжетімді етті.

ҚАН ҚҰЮ ДЕГЕНІМІЗ НЕ?

Трансфузия үшін қан адамдардан өз еркімен алынады. Бұл медициналық мекемелерде, қан банктерінде және қан құю станцияларында жүргізіледі. Донордан алынған қан бұзылмайтындай ыдыстарда сақталады, оған арнайы консерванттар мен тұрақтандырғыштар қосылады. Міндетті түрде қан әртүрлі жұқпалы ауруларға тексеріледі, мысалы: ВИЧ, гонорея, гепатит. Сондай-ақ қаннан әртүрлі компоненттер алынады: эритроциттер, плазма, тромбоциттер. Дәрілер қаннан жасалады: гамма-глобулин, альбумин, криопреципитат және т.б.

Қан құю процедурасы тіндерді бір адамнан екіншісіне ауыстыру процедурасына ұқсас. Барлық жағынан идеалды қанды табу мүмкін емес, сондықтан толық қан сирек құйылады. Бұл науқасқа шұғыл тікелей қан құю қажет болғанда ғана болады. Денеге ең аз жанама әсерлер беру үшін қан компоненттерге бөлінеді. Көбінесе олар эритроциттер мен плазма.

Кәсіби қызметіне байланысты медицинаға қатысы жоқ адамдардың көпшілігі қан құюдың ең кең таралған әдісі туралы ғана біледі. Бұл жағдайда ыдыстағы қан (құты немесе гемакон – қан мен консервант салынған қап) тамырдағы пункция арқылы науқастың қанына беріледі. Алдын ала науқастың қаны оның тобын және Rh факторын анықтау үшін зерттеледі, егер бұл белгісіз болса. Сосын адамға барлық жағынан сай келетін қанды егеді.

Егер бұрын кез келген қан адамға қолайлы деп есептелсе, ең бастысы оны адамнан алу керек болса, онда қазіргі заманғы медицина бұл көзқарасты бөліспейді. Алдымен үйлесімділік сынағы қажет.

Қанды донордан реципиентке келесі мақсаттарда құюға болады:

- Өз қанын алмастыру қызметі.
- гемостатикалық функция.
- ынталандырушы функция.
- Интоксикацияны жою.
- коректік функция.

ҚАН ҚҰЮ ЖОЛДАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ

Қан құюдың бірнеше жолы бар, олардың әрқайсысы белгілі бір мақсаттар мен міндеттерді шешуге арналған.

Олардың ішінде:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Клиникалық пәндер» кафедрасы		044-67
«Ішкі аурулар пропедевтикасы» пәні бойынша ашық сабақ		7 беттің 4беті

- Жанама трансфузия, науқасқа белгілі бір ыдыстарда сақталған донорлық қан құйылған кезде.
- Тікелей қан құю, науқасқа донордың венасынан дереу қан құйылған кезде. Бұл процедура арнайы жабдықтың көмегімен жүзеге асырылады. Құрылғы үздіксіз қан құюға мүмкіндік береді, ал шприцтің көмегімен үзіліспен құю жүзеге асырылады.
- Алмасу трансфузиясы, науқастың қаны ішінара немесе толық алынғаннан кейін қан құйылған кезде.
- Аутогемотрансфузия. Бұл жағдайда операция кезінде науқасқа алдын ала дайындалған донор қаны құйылады. Бұл жағдайда донор мен науқас бір адам.
- Реинфузия. Бұл ретте адамның жазатайым оқиға кезінде немесе операция кезінде төгілген қаны жиналып, одан кейін адамның өзіне құйылады.

Қан тамшылатып, ағынды немесе ағынды тамшылатып құйылады. Қан құю жылдамдығын дәрігер шешуі керек.

Қан құю операциямен салыстырғанда күрделі процедура, сондықтан оны жүзеге асыру кіші медициналық персонал емес, дәрігердің міндеті.

ҚАН ҚҰЮҒА ДАЙЫНДЫҚ

Қан құю адамды мұқият дайындауды талап етеді. Ең алдымен, бұл анамнезді сапалы жинауға, сондай-ақ науқастың аллергиялық шиеленісін зерттеуге қатысты.

Сондықтан дәрігер науқасқа келесі сұрақтарды қоюы керек:

- Оған бұрын қан құйылған ба? Олай болса, ол бұл процедураға қалай шыдады?
- Адам аллергиядан зардап шегеді ме?
- Әйел қанша босанғанын, олардың барлығы сәтті аяқталғанын анықтайды. Егер науқаста шиеленіскен тарих болса, онда оған қосымша емтихандар көрсетіледі, соның ішінде: иммундық антиденелерді анықтауға мүмкіндік беретін Кумбас сынағы.
- Науқас бұрын қандай аурулармен ауырғанын және осы уақытта қандай патологиялардан зардап шегетінін анықтау қажет.

Жалпы, дәрігердің алдында науқасты сапалы тексеру және оның қан құюға қарсы көрсетілімдері бар адамдарға қауіп төндіретінін анықтау міндеті тұр.

Алдын ала дайындық келесі қадамдарға дейін қысқарады:

- Науқастың қан тобын және қанның Rh факторын анықтау, егер оның осы көрсеткіштерді растайтын мөрі бар жазбаша анықтамасы болмаса.
- Мұндай белгінің қан құтысында болғанына қарамастан, донордың қан тобын және Rh факторын анықтау.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Клиникалық пәндер» кафедрасы		044-67
«Ішкі аурулар пропедевтикасы» пәні бойынша ашық сабақ		7 беттің 5беті

- Донор мен реципиент қанының сәйкестігіне биологиялық талдау жүргізу.

Кейде шұғыл қан құю қажет, бұл жағдайда барлық дайындық шаралары дәрігердің қалауы бойынша жүзеге асырылады. Егер хирургиялық араласу жоспарланса, науқас бірнеше күн бойы диетаны ұстануы керек, оның диетасындағы ақуыз тағамдарын азайтады. Операция күні тек жеңіл таңғы асқа рұқсат етіледі. Егер араласу таңертеңге жоспарланған болса, онда науқастың ішектері мен көпіршіктері бос болуы керек.

ТРАНСФУЗИЯҒА АРНАЛҒАН ҚАН ЖӘНЕ ОНЫҢ КОМПОНЕНТТЕРІ

Адам қаны қан жасушалары мен плазмадан тұрады. Бұл компоненттерден әртүрлі препараттар дайындалады, бірақ бұл процесті технологиялық тұрғыдан оңай деп атауға болмайды.

Жалпы қаннан алынған қанның ең көп таралған компоненттері - лейкоциттер, плазма, тромбоциттер және қызыл қан жасушалары.

ҚАН ҚҰЮДАН БОЛАТЫН АСҚЫНУЛАР

Қан құю кезіндегі асқынулар көбінесе медициналық қызметкерлердің сақтауда, қан дайындауда немесе процедура кезінде қателіктер жібергеніне байланысты дамиды.

Асқынуларға әкелетін негізгі себептерге мыналар жатады:

- Қан тобы бойынша донор мен науқастың сәйкес келмеуі. Бұл жағдайда трансфузиялық шок дамиды.
- Науқаста донордың қанындағы иммуноглобулиндерге аллергиясы бар.
- Донордан сапасыз қан. Бұл жағдайда калий интоксикациясының, бактериялық токсикалық шоктың, пирогендік реакциялардың дамуы мүмкін.
- Гомологиялық қан синдромын, жедел дилатацияланған жүректі, массивті трансфузиялық синдромды, цитратты интоксикацияны тудыруы мүмкін жаппай қан құю.
- Инфекцияның донор қанымен бірге берілуі. Оның ұзақ мерзімді сақталуы бұл асқынуды минимумға дейін төмендетсе де.

Бөгде эритроциттердің жойылуы (гемолизі):

Егер науқаста бір немесе басқа жағымсыз реакция пайда болса, дәрігер шұғыл шаралар қабылдауы керек. Мұндай асқынулардың белгілері айқын болады: адамның дене температурасы көтеріледі, қалтырау күшейеді, тұншығу дамуы мүмкін. Тері көгереді, қан қысымы күрт төмендейді. Әр минут сайын адамның жағдайы нашарлайды, жедел бүйрек жеткіліксіздігінің дамуына дейін, өкпе эмболиясы, өкпе инфарктісі және т.б.

Қан құю процесінде медицина қызметкерлерінің кез келген қателігі адамның өмірін қиюы мүмкін, сондықтан процедураға мүмкіндігінше жауапкершілікпен қарау керек. Бұл процедура туралы жеткілікті білімі жоқ адамның қан құюына жол берілмейді. Сонымен қатар, қан құю тек қатаң көрсеткіштер бойынша жүргізілуі керек.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Клиникалық пәндер» кафедрасы		
«Ішкі аурулар пропедевтикасы» пәні бойынша ашық сабақ		044-67 7 беттің 8беті

8.Қолданылатын әдебиеттер :

Негізгі:

- 1.Кузнецова В.М. Сестринское дело в хирургии.-Ростов н/Д.:Феникс, 2000.-416 с.
- 2.Барыкина Н. В., Зарянская В.Г. Сестринское дело в хирургии:Учеб. пособие.- Ростов н/Д:Феникс,2005.-448с.
- 3.Фроленко С. Справочник по антисептике и асептике для медицинских сестер.- Ростов на Д.:Феникс, 2001.-188с
- 4.Дмитриева З.В. Хирургия с основами реаниматологии. Общая хирургия:Учеб. пос.- СПб.:Паритет, 2001.-576 с.-(Сестринское дело)
- 5.Дмитриева З.В., Кошелев А.А., Теплова А.И. Хирургия с основами реаниматологии. Частная хирургия: Учеб. пособие.-СПб.: Паритет,2002.-352с.-(Сестринское дело)
- 6.Мухина С.А., Тарновская И.И. Практическое руководство к предмету «Основы сестринского дела». Москва, 1998.
- 7.Иванова В.И., Матвейчик Т.В. Организация сестринского дела. Минск, 2006.
- 8.Василенко В. А. Справочник операционной и перевязочной сестры.-Ростов н/Д:Феникс,2007.-313с.

Қосымша

1. Приходько Н. Безопасность жизнедеятельности: Курс лекций. Алматы, 2000. – 366с.
2. Учебное пособие для подготовки медицинских сестер / Под ред. А. Г. Сафонова. М.: Медицина, 1989. –565с.
3. Өмір-тіршілік қауіпсіздігі: оқулық (қажетті мәтіндерді аударған және оқулықты құрастырған С. Арпабеков). – Алматы, 2004. – 256 б.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Клиникалық пәндер» кафедрасы		044-67
«Ішкі аурулар пропедевтикасы» пәні бойынша ашық сабақ		7 беттің 9беті

4. «Тіршілік қауіпсіздігі» курсы бойынша жоғару оқу орындары студенттеріне арналған оқу құралы. ҚР ТЖ жөніндегі Агенттігі. ТЖ және АҚ республикалық курстары. Алматы, 2004. – 240 б.
5. Безопасности жизнедеятельности: учебник для вузов / Под общей ред. проф. С. В. Белова, М.: Высшая школа, 1999.–448 с.
6. Безопасности жизнедеятельности: уч. пособие для средних и высших учебных заведений / Под ред. проф. Э. А. Арустамова, часть I, II. М.: Информационно-внедренческий центр «Маркетинг», 1999.– 552 с.